

Grgosova špilja kod Samobora

JURAJ POSARIĆ

Minirajući teren za izgradnju nove peći vagnarice, Josip Grgos iz sela Otruševca kraj Samobora otkrio je 28. prosinca 1973. g. otvor podzemne šupljine pune siga izvanredne ljepote. Vijest o otkriću »samoborske Postojne«, kako je objekt nazvan, proširila se okolinom, tako da je tijekom novogodišnjih blagdana špilju posjetilo oko tisuću i petsto posjetitelja koji su, uzimajući dostupne špiljske ukrase za uspomenu, započeli s devastiranjem špilje.

LIST SAMOBOR

Na poziv otkrivača špilju je 2. siječnja 1974. g. posjetio, istražio i fotografirao član SO PDŽ Srećko Božičević, mr. geol., i dao pisano mišljenje koje je bilo objavljeno u Samoborskim novinama od 15. siječnja, kao navod u članku Ivice Sudnika »Otkrivena vrijedna špilja u Otruševcu«. Na temelju vlastitog uvida Božičević predlaže nastavak istraživanja uskih prolaza, uređenje i zaštitu špilje. Speleolozi SO PDS »Velebit« obilaze špilju 6. siječnja, a 7. siječnja i speleolozi SO PD »Željezničar« iz Zagreba i zaključuju da je objekt, iako malih dimenzija, izvanredno zanimljiv po bogatstvu nakita; proširivanjem uskog otvora u istočnom dijelu ulazne dvorane možda bi se moglo prodrijeti u dublje dijelove objekta.

Zbog najezde zvanih i nezvanih posjetitelja Grgos zatvara ulaz u špilju kamenjem, a u užjku, samoinicijativno, željeznim vratima nakon što je račistio ulazni dio špilje. U proljeće 1974. g. špilja postaje i službeno zaštićena od strane Republičkog zavoda za zaštitu spomenika, a na ulaz je postavljena ploča s natpisom Grgos na vlastitu inicijativu elektrificira ulaznu dvoranu, a u lipnju miniranjem otvara u istočnom dijelu dvorane (točka 3) pristup u ponor i donju etažu špilje. Tijekom ljeta u donju eta-

žu su se spustili austrijski speleolozi, a 3. rujna 1974. g. cijelu špilju je istražila i topografski snimila ekipa SO PD »Željezničar« iz Zagreba u suradnji s grupom samoborskih planinara-speleologa. Špilja je još nekoliko puta posjećivana zbog fotografiranja (reportaže za »Svijet«, »Arenu« i »Večernji list«), zbog filmskog snimanja (G. Ledić za »Nedjeljno popodne« TV Zagreb) i prikupljanja biološkog i geološkog materijala (B. Jalžić i Ž. Nižić iz SO PDŽ).

Ulazna dvorana (točka 1—3) je improvizirano osvjetljena, i uređena je staza za posjetitelje, a ulaz je moguć uz najavu J. Grgosu, čije je kuća preko puta ulaza u špilju; kod njega se nalazi ključ. Od 1975. g. u kući se čuva knjiga dojmova POZ-a, a mogu se nabaviti i razglednice špilje.

Položaj i pristup objektu

Grgosova špilja se nalazi na nadmorskoj visini od 235 m, u izvorišnom dijelu potoka koji od Otruševca teče kroz selo Velika Jazbina u potok Bistrac. Najlakši pristup špilji je starom (gornjom) cestom iz Samobora (22 km od Zagreba) prema Bregani do sela Velika Jazbina

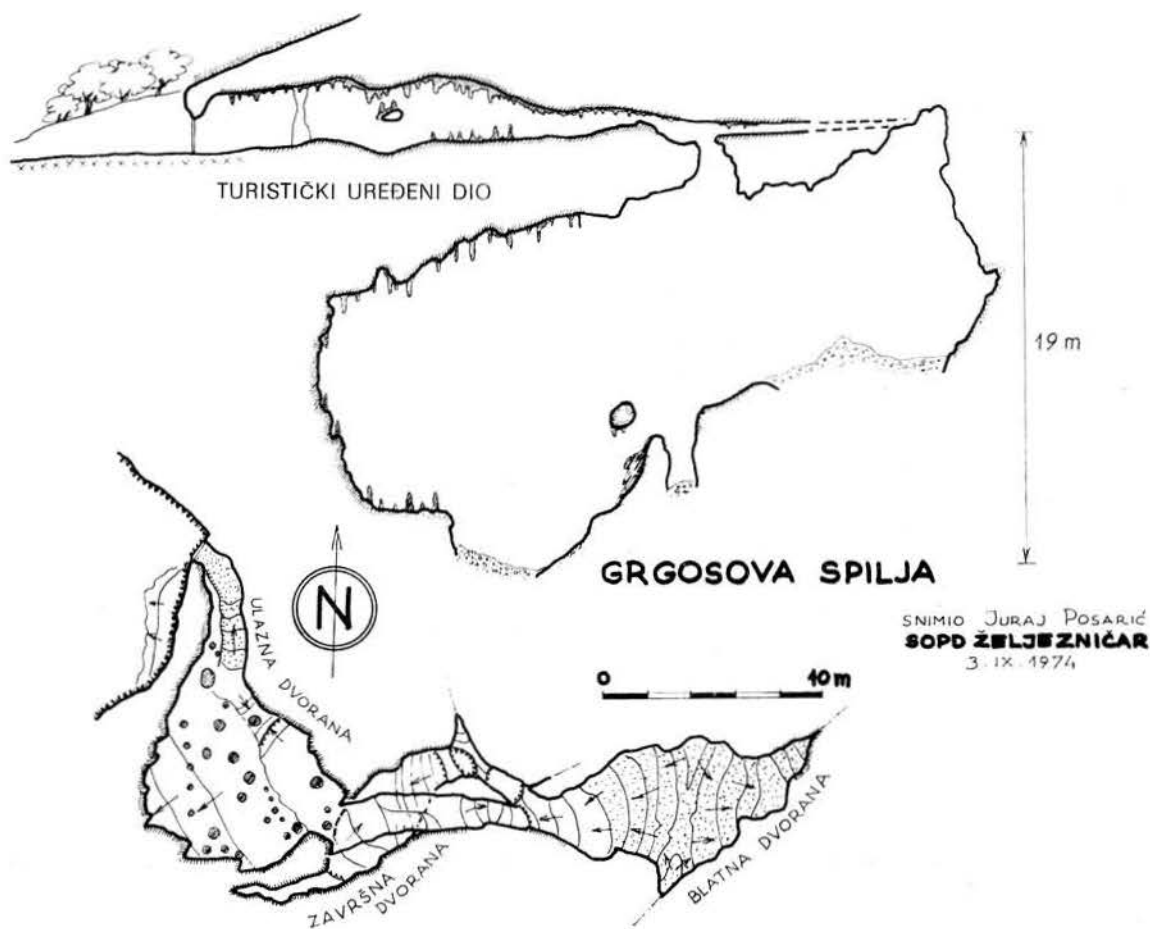
Foto: J. Posarić

(2,5 km) gdje se odvaja put za selo Otruševac. Put vodi dolinom potoka 2 km do križanja podno zaselka Lešće, gdje se s lijeve strane kamenoloma, uz vapnaru nalazi ulaz u špilju.

Opis objekta

Ulaz u špilju je u lijevom kutu kamenoloma vapnenca; u desnom kutu se nalazi mlin za vapno J. Grgosa. Od ulaza, zatvorenog metalnim vratima (1×2 m) počinje betonirani kanal dugačak 3 m, visok 2,5–3 m, a širok 1,5 m, lagano se uspinje; strop je zasigan stalaktitima (djelomično uništenim miniranjem i »djelovanjem« posjetitelja). Na 4. metru s desne strane u smjeru juga nalazi se karakterističan stup, i tu se kanal širi u Ulaznu dvoranu, čija je duljina prema jugoistoku 10 m, širina u smjeru sjeveroistok-jugozapad 8 m, a visina opada sa sjeveroistočne strane prema jugozapadnoj od 3,5 m do 0,5 m. Strop dvorane je potpuno ispunjen stalaktitima bijele do narančastocrvene boje, od kojih su neki još aktivni, dužine 30 do 70 cm. Na podu je mnogo manji broj stalagmita, ali je potpuno prekriven sigastom korom. Uz sjevero-

istočni zid dvorane ide turistička staza koja na 7. metru od ulaza ispod iskopana sigastog mosta (točka 2) i vodi do najistočnije točke dvorane. Tu se strop spušta na visinu od 1 m i dalje vodi kanal do Ponora (točka 3). Ulazna dvorana je osvijetljena i potpuno dostupna pogledu posjetitelja. Od ulazne dvorane puže se kanalom dužine 3 metra do miniranog otvora (60×80 cm), gdje se nastavlja jama duboka 13 m koja vodi u donju etažu špilje. U produžetku preko jame (Ponora) vidi se nastavak kanala, djelomično ispunjen sigama, koji ide u smjeru istok-sjever-istok (vjerojatno do dimnjaka u stropu Blatne dvorane). Dno Ponora je kosa zasigana ploča u kanalu koji se 2 m prema istoku širi u Blatnu dvoranu, dugačku 12 m, široku 7 m, visoku 8 do 12 m. Dno dvorane je ispunjeno špiljskom ilovinom koja u sredini dvorane čini brežuljak, a nanescena je kroz dimnjak na stropu u hidrološki aktivnoj dobi objekta. Dvorana završava zasiganom pukotinom (točka 4) koja je formirana na rasjednoj liniji smjera sjeveroistok-jugozapad, a čiji se smjer jasno raspoznaje na jugoistočnom zidu dvorane. U suprotnom, sjeverozapadnom smjeru od mjesta

spuštanja kanal presijeca jama duboka 3,5 m, dugačka 1,5 m, a široka 1 m (kao i kanal). 1 m iza jame kanal mijenja smjer za 70° (smjer istok-jug-istok) i spušta se preko zasiganog slapa, ispod zasiganog mosta (točka 5) 6 m u Završnu dvoranu. Dvorana je dugačka 13 m i visoka 8 do 13 m, a završava uskom visokom zasiganom pukotinom (točka 6). Dno je zasigano, a u sredini ispunjeno šljunkovitom špiljskom ilovinom koja na dnu dvorane pravi sitasti ponor. Posebnu vrijednost dvorani daju ekscentrični prozirni stalaktiti.

Postanak, geologija, hidrologija i biospeleologija objekta

Špilja je razvijena u uslojenom litotamnij-skom vapnencu, na presjecištu dijaklaza smjera sjever-sjeverozapad-jug-jugoistok i sjeveroistok-jugozapad, radom podzemnih voda koje su se nekad drenirale iz Otruševačkog polja (široke ponikve jugozapadno od špilje) prema izvoru Bistraca. Spuštanjem eroziona baze vode su napustile gornju etažu (Ulaznu dvoranu) i otjecale sve niže (kroz Blatnu i Završnu dvoranu), a ulaz u ponor se shodno tome pomakao prema polju, gdje se i danas nalazi (50 m jugozapadno od ulaza u špilju). Radom vode prokapsnice nastali prostori su ispunjavani sigom i špiljskom ilovinom, koji proces i danas traje. Kao prilog dokazu da je špilja u geološkoj prošlosti bila ponor, svjedoče fosilni i aktivni speleo-hidrološki objekti u neposrednoj okolini špilje, a pronalaskom špilje potvrđena je i 60 godina stara

teorija Nikole Reizera o izrazitoj okršenosti i hidrološkoj aktivnosti tog dijela Samoborskog gorja.

Osim cijednica i prokapsnica koje stvaraju sigu, kroz špilju danas ne protječu ni površinske, ni podzemne vode. B. Jalžić je tijekom 1974. g. i 1975. g. u nekoliko navrata postavljao mamce za speleo faunu i pronašao slijedeće špiljske kornjaše: *Anophthalmus ajdovskanus* (Ganglbauer)—(subsp.), *Anophthalmus schaumii* (Schum)—(subsp.) i *Bathyscymorphus byssinus uskokensis* J. Müller.

Zahvaljujući igri slučaja u sjeverozapadnome dijelu Samoborskog gorja otkrivena je špilja, za taj dio Hrvatske izuzetne ljepote. Premda je špilja zakonski zaštićena, dostupna je posjetiteljima i valorizirana, isključivo, zalaganjem njenoga otkrivača i malobrojnih planinara entuzijasta iz Samobora. Nadajmo se da će u planu razvoja turizma u okolini Samobora svoje mjesto naći i Grgosova špilja, kao rijedak dragulj u izdvojenom kršu sjeverne Hrvatske. Isto tako, otkriće ove špilje i objekata u njoj blizini treba biti poticaj speleolozima za daljnja speleološka istraživanja ovog dijela Samoborskog gorja.

LITERATURA

- Reizer, N., 1911, Pojava krša u Samoborskoj okolici, Glasnik hrvatskog prirodoslovnog društva, 3—4 (XXIII), Zagreb.
Sudnik, I., 1974, Otkrivena vrijedna špilja u Otruševcu, Samoborske novine, 15. I 1974.
Marković, I., 1975, Nove dvorane samoborske špilje, Večernji list.

Author's Abstract

THE CAVE OF GRGOS NEAR SAMOBOR

by Juraj Posarić

While undermining a lime-stone mine in Otruševac near Samobor, Josip Grgos happened to discover a cavern abundant in cave decorations. The cave is a rarity in the separated karst

of Northern Croatia, and has been protected as a monument of nature. Owing to its discoverer's zealous effort, the cave has been illuminated and opened to visitors.